

S E R E N I S S I M O
A C P O T E N T I S S I M O

P R I N C I P I F E R D I N A N D O

R O M A N O R V M , P A N N O N I A E ,

E T B O H E M I A E , E T C . R E G I ,

I N F A N T I H I S P A N I A R V M , A R C H I D V C I

A V S T R I A E , D V C I B V R G V N D I A E , E T C .

Comiti Tyrolis &c. Domino suo

clementissimo.

V M vniuersam medicinam non modò vetustissimi
quique scriptores, Serenissime Rex FERDINANDE,
sed recentiorum quoque plerique Dijs immortalibus
acceptam referant, eamque ob id non immeritò scien-
tiam antiquissimam, celeberrimam, & diuinam existi-
ment: tum eam præcipuè illius partem, quæ medica-
mentorum doctrinam pertractat, dignam esse censent,

quæ Dijs ipsis accepta referatur, & planè diuina habeatur. Non enim fieri
posse putant, ut homo ipse per se abditas stirpium, aut animalium, aut fos-
silium naturas facultatesque inuestiget, adipiscatur, & perspectas habeat,
nisi eas primùm à maximo omnium rerum opifice fuerit edoctus. Quam-
obrem non desunt probatissimi authores, qui reiectis nugis poëtarum, &
aliorum, qui fabulosè de medicinæ inuentoribus scripserunt, certò cre-
dunt, ac rationibus comprobant, Deum opt. max. plantarum & reliqua-
rum rerum omnium, quas terra procreat, facultates Adæ primo humani
generis propagatori indicasse, eique illarum cognitionem infudisse, simu-
lâtque illi è terra conformato, vitæ lumen inspirauit. A quo subsequenter æ-
tatem uolunt, rerum omnium noticiam hausisse, ac subinde, industria ad-
aucta, res altius diligentiusque exquirere cœpisse: ita ut hinc primùm rei
medicæ plurimum cognitionis ac ornamenti accesserit. Quod cum postea
animaduertissent innumeri sapientes uiri, nouisséntque maximam esse hu-
iusce facultatis præstantiam atque utilitatem, eius uoluptate capti, ipsi e-
tiam rei herbariæ, & cæteris, de quibus illa tractat, inuestigandis ac cogno-
scendis studium impenderunt. Id quod abunde testantur Pythagoras, A-
ristoteles, Theophrastus, Democritus, Zoroastres, Xenophon, Amphi-
lochus, Athenæus, Philisthenes, Apollodorus, Aristander, Hipparchus,
Aristomachus, Bion, Agathocles, Diodorus, Diocles, Carystius, Epi-
genes, Euagoras, Praxagoras, Crateuas, Erasistratus, Metrodorus, Ni-
cesius, Pamphilius, Mantias, Herophilus, Hippocrates, Dioscorides, Ga-
lenus, Plinius, & alij antiquorum plurimi, quorum nomina, ne longior
sim,

Epistola

sim, quàm deceat, consultò prætereo. Si siquidem nobilitate ac iucunditate huius scientiæ ducti, studio item posteritatis iuuandæ, & perpetuæ sibi conciliandæ famæ, non dubitarunt varijs sese uitæ periculis committere, dum permultas ignotas peragrarent regiones, vt ueram legitimamque simplicium medicamentorum cognitionem consequerentur. Porrò quòd plantarum peritia, aut inuentio, præter eam quam maximam secum adfert voluptatem & utilitatem, gloriam quoque & laudem pariat sempiternam, nouerunt non tantùm vniuersi orbis sapientes, diligentissimi rerum indagatores, sed summi etiam ac potentissimi reges. Quippe illorum claritatem, quæ hinc potissimùm ortum habuerat, admirati, rati in hac antiquissima facultate summum splendorem, singularémque præstantiam esse, tantum otij ac studij ad eam percipiendam, & illustrandam contulerunt, vt eorum plerique de plantarum historia & viribus libros condiderint. Nonnulli generosa antidota composuerunt, vt ita suæ, & aliorum mortalium uitæ vtilique consulerent. Alij etsi ex rebus consilio & armis præclare gestis se illustres reddidissent, cum tamen illustriores effici se posse cernerent, si clarissimam stirpium facultatem ipsi quoque suo essent studio profecuti, è remotissimis terrarum regionibus raras nobilesque plantas ingenti pecunia conquisitas, ad se transferri curarunt, ut certam ac veram earum historiam describerent. Neque illud certè hos latuit, quòd si hac in re studiosè diutius versati, egregium quicquam inuenissent, aut scriptis tradidissent, suum nomen esset nullis nõ seculis celebre duraturum. quandoquidem herba, quæ singulis annis reuiuiscunt, repullulant, & reuiescunt, eos perpetuò in hominum memoriam reuocant, qui illas inuenerunt, uel de ipsarum historia & viribus aliquid posteritatis memoriæ prodiderunt. Qua in re eos minimè deceptos comperimus. nam satis persuasum est omnibus, Gentianam herbam à Gentio Illyriorum rege inuentam, ab eo quidem appellationem mutuatam esse, illi uerò claritatem, & immortalitatem retribuisse. Similiter Lysimachia (vt Plinius est author) Lysimachum Macedoniae regem, qui eam inuenit & nominauit, perpetuis laudibus celebrat. Scordium item, Mithridatem magnum illum Ponti regem, à quo Mithridatiæ herbæ nomen accepit: quin & Eupatorium, eundem Eupatorem cognominatum, à quo herbam hanc inuentam & dictam esse volunt, nominis æternitati commendat. Clymenos præterea herba Clymeno regi inuētori suo, Euphorbium Iubæ Mauritanorum, Telephium Telepho Mysiæ regibus, Echium & Anchusa Alcibiadi Atheniensium duci, famam largiuntur æternam. Hinc etiam clarent, Attalus Pergami, & Euax Arabum reges. siquidem hic de simplicium medicamentorum viribus ad Neronem Imperatorem multa conscripsit: ille uerò, dum plura (vt Galenus perhibet) aduersus venena, & animalium uirus eiaculantium ictus conficeret antidota, plurimum laboris insumpsit, vt legitimas plantas nasceretur. His accedunt Archelaus Cappadociæ, Masinissa Numidiæ, Agamemnon Argiuorum reges, quorum nomina nulla vetustate extingui poterunt, ob eam quam in cognoscendis prodendisque stirpibus

Nuncupatoria

stirpibus curam ac diligentiam adhibuerunt. Omittam Philometora, Hieronem, & alios plurimos magni nominis reges, ne verbosius, quàm oporteat, rem hanc prosequi videar, qui uel ipsi ex hoc immortalem gloriam retulerunt, quòd rei plantariae studiosi extiterint, in eaque de posteris præclare sint meriti. Sunt etiámnum poëtae quàm plurimi, in quorum poëmatibus Sole clarius lucet, rem herbariam & antiquam fuisse, & semper laudibus decantatam. qua in re & ipsi nedum insigne, sed etiam perpetuum nomen sibi conciliarunt. Ex Græcis quidem produntur Orpheus, Musæus, Hesiodus, Homerus, Alcaeus, Rufus Ephesius, quem testatur Galenus, libros quinque de herbis, versibus scripsisse. ex Latinis autem sunt Vergilius, Ouidius, & Aemilius Macer, qui plura de plantis notatu digna, & nunquam interitura, carminibus cecinerunt. Herbarum gloriam mulieres quoque affectasse, & affectas esse, ut quæ multum curæ ac studij earum viribus inuestigandis impederint, non modò poëtae, sed etiam historici tradunt. Etenim ob id Circen, à qua Circæa herba dicta est, poëtae Solis filiam fuisse fabulantur. Sed hæc re vera eam demum exquisitam herbarum notitiam adepta est, ut non temerè ob eius admirabilia facta illis seculis diuina potius, quàm humana sit habita. Talis quoque Medea fuit, quæ tantam herbarum notitiam habuit, ut cum compositis ex ijs medicamentis, pluribus senectutem retardasset, Aesonem poëtae finxerunt ultimo affectum senio, ab hac iuuentuti fuisse restitutum. Helena ad hæc Helenio herbæ, quam primùm, ut quidam uolunt, seuit, suum nomen impertita est: atque ideo in ea nunc etiam nominatissima uiuit. Artemisia uerò Mausoli Caria regis uxor, alioquin præclari nominis mulier, vel ex hoc memorabilis & immortalis reddita est, quòd suum nomen herbæ inditum reliquerit. Illud insuper satis esse posset, ut quenque ad plantarum cognitionem capeffendam inuitaret, quòd hæc tatum in se utilitatis habeat, ut etiam animalia ipsa, natura docta plurimarum herbarum vires cognoscant, easque mortalibus indicarint. Quandoquidem cerui dictamnium herbam, quòd vulnerati, eius pastu telum eiecissent, sagittarum vulneribus mederi ostenderunt. Item ceruæ fefeli herbam demonstrarunt: testudines cunilam, mustelæ rutam, accipitres hieracium, columbæ verbenacam, hirundines chelidonium, ciconiæ origanum, & alia denique animalia alias innumeras herbas inuenere ac monstrauere. Quocirca si ad prædicta mentem animùmque homines conuerterent, si medicæ materiæ primordia spectarent, utpote cum plantæ suis diuinis præditæ viribus, statim ab elementis conditis, è terra emerferint, nullum mihi dubium est, quin omnes faterentur, hanc facultatem antiquitate, nobilitate, & diuinitate cæteras antecellere. Neque ob id solum illi tantum laudis, admirationis, ac gloriæ debetur, quòd eius cognitio iucunda & delectabilis sit, sed etiam quia utilis ac necessaria existit. Eamque sanitatem (qua nihil homini exoptatius esse potest) tuetur, varia innumeræque morborum genera fugat, ferarum virus euincit, & venenorum vim demolitur. quinetiam homines in vita diutius seruat, & sæpe deploratos, quorum scilicet salutis nulla spes reliqua est, ad vitam reuocat. Quod cum

Epistola

cum rectè quidem aestimassent Romanorum imperatorum nonnulli (vt libro primo de antidotis testis est Galenus) etsi in republica administranda, & prouincijs gubernandis ac tutandis plurimum essent occupati, eos tamen non mediocre studium tenuit colendæ atque illustrandæ rei herbariæ. Quippe vt legitimas plantas consequerentur, vtquæ veris aromatibus potirentur, in multis ac longinquis regionibus herbarios magnis sumptibus alebant, muneribusque donabant: hac præterea animi inductione, vt inde non minus gloriæ quàm utilitatis referrent, quòd ita quoque studerent mortalitatem beneficio demereri. Sanè memorabili suorum maiorum exemplo ducebantur, qui non solum exuuias regum, quos in bello vicerant, trophæis dicatas, in triumphis portare, ipsosque reges victos ante se ducere solebant, sed etiam peregrinas plâtas, & generosa aromata, quibus raræ præclaræque doctes inerant, in eisdem magno cum honore ferebant. Nec putabant ij, se minorem laudem ac gloriam adeptos esse ex plantis illis, quas postea diligenter suis in hortis seruebant, itémque ex aromatibus, quæ inter sua alia pretiosa reponebant, in suum & aliorum commodum, quàm ex trophæis, simulacris, & arcubus, quæ omnia erigi curabat senatus populûsque Romanus in perpetuam rerum gestarum memoriam, & eorum gratiam, qui se tali laude dignos exhibuerât. Magno etiam apud Romanos honore habiti sunt ij, qui de plantarum historia & viribus scripserunt, in quæ hac facultate claruerunt. Argumento satis manifesto, quòd expugnata Carthagine, omnes bibliothecas, quas inuenerant, varijs regibus ac principibus donauerint, præter duo & triginta volumina de re herbaria & agricultura tantum, à Magone Pæno scripta, quæ Romam attulerunt, & vt in Latinam linguam verterentur, mandarunt: tantam nimirum solus cum Romanis inijs gratiam Mago ille rei herbariæ, & agriculturæ peritus. Verùm enimvero etsi medica materia nullis olim non seculis celebris, nec solum tractata, sed etiam exculta fuerit, accidit tamen vel regnorum euerfionibus, vel seditionibus, & bellis tum ciuilibus, tum externis, vel grassantis pestilentiæ sauitia, vel medicorum qui nos præcesserunt incuria, vt tam præclara diuinæque facultas superiori nostro seculo obsoleta, intentata, & inculta iacuerit, adeò vt perpauca reperirentur medici, qui alias ferè plantas, quàm olera, quorum frequens est in cibis vsus, cognoscerent. Qua quidem re animaduersa, complures ætatis nostræ clarissimi viri, & rei medicæ diligentissimi indagatores, Latini & Græci sermonis peritissimi, Hermolaus Barbarus, Nicolaus Leonicensis, Ioannes Manardus, Ioannes Ruellius, Marcellus Vergilius, Leonhartus Fuchsius apud Germanos claræ eruditionis medicus, Antonius Musa in academia Ferrariensi doctrina celebris, Ortho Brunfelsius, Iacobus Syluius, Aloysius Mundella, & alij, strenuam nauarunt operam, vt discussa superioris seculi caligine, medicam materiam è tenebris eriperent, & suæ luci restituerent. Quos equidem eo quo potui maiori studio atque industria secutus, cum multis iam annis animaduertissem in vniuersis Italiæ pharmacopolijs cum à seplasiarijs ipsis, tum maximè à medicis huius facultatis ignaris, quàm

plurimos

Nuncupatoria

plurimos errores, eosque graues & detestandos, committi in humana vitæ discrimen, ac sæpe in eiusdem perniciem, ut illorum errores tollerentur, habita nostrorum pharmacopœorum ratione, quorum pauci satis Latine sciunt, Dioscoridem Anazarbeum & Græcum, & antiquissimum scriptorem, ac in simplicium medicamentorum historia & viribus reddendis facile principem, in Italicam linguam vertendum, & Italicis item commentarijs, ut possem, illustrandum suscepi. In quos utique, quantum ingenio, quantum labore ac cura, quantum denique iudicio consequi potui, contuli, ut legitimas quas puto plantas proderem, meamque similiter de cæteris simplicibus medicamentis proferrem sententiam. Qua in re coacti fuimus non modò seplasiariorum, & medicorum superioris ætatis, qui hanc medicinæ partem neglexisse videntur, errata passim explodere, sed recentiorum quoque, qui tamen materiam hanc diligentissimè tractarunt, opiniones sæpè numero refellere. Nec certè mirum, quòd viri alioqui doctissimi, & summa laude digni impegerint, lapsique fuerint, vel in tanto rerum discrimine vacillantes, vel interdum humana caligine cœcutientes. quod quidem & nobis aliquando accidisse hoc opere non dubitamus. Porrò plantarum & animalium historiam latè, quantum res postulare visa est, complexus sum. In viribus autem recensendis, eas cuique plantæ ex Galeno in fine reddidi, eoque ferè semper contentus fui, nisi quando quid ipse prætermisit. Præterea cum plura sint plantarum, aromatum, & aliorum simplicium medicamentorum genera, quæ frequentem in medicina vsum obtinent, partim à Mauritanis, partim ab alijs qui per singulas ætates claruerunt, inuenta, de quibus nusquam, quod extet, meminerunt Dioscorides, Galenus, aliisque veterum Græcorum authores, ea omnia nostris commentarijs inseruimus, ipsorumque historiam & vires, ea qua potuimus diligentia, descripsimus. Hoc opus ubi ad vmbilicum perduxissem, vel amicorum hortatu edidi, eo in primis animo, ut aliqua ex parte industria mea hominum vitæ prodessem, deque ea bene meritis existimarer. Assecutus hoc sim necne, nostrum non est ferè iudicium. Nisi temerè fortasse à nobis dictum videretur, illud certè testari possem, me ex eo coniecisse non ingratum opus Italis, neque inutile fuisse, quòd paucis post annis tertio, & quarto, & quinto (ni fallor) fuerit excusum & venditum. Adderemque non vulgare de eo doctorum virorum iudicium, ex quo etiam cognoui, me non oleum nec operam planè luisse. Id profectò me mouere debebat, ut si quid de exteris quoque gentibus promereri possem, tentarem, ne viderer in hoc Italis solis natus. Sed illud præterea huc accessit, quòd ex illis etiam aliquos nostris commentarijs, quavis Italicè conscriptis, delectatos esse, ex iisque fructum aliquem cepisse intellexerim. Cuius rei illud mihi satis manifesto indicio fuit, quòd ex recentioribus tam Germanis, quàm Gallis scriptoribus inuenerim, quibus placuit nostras qualescunque sententias interpretari, suisque scriptis interfèrere, neque eas tantùm nobis ingenuè acceptas referre, sed de nobis etiam (quæ eorum fuit humanitas) admodum honorificè loqui. Quorum erga nos voluntatem

luntatem

Epistola

luntatem vt augerem, & studium omnium externorum si possem adiuuare, vtque illis gratiam aliquam rependerem, & cum alijs omnibus inirem, nulla mihi commodior ratio visa est, quam vt Italicos nostros comentarios in Latinam linguam transferrem. Hos itaque ut primum potui, Latinos feci, in quibus tamen plura mutavi (quod maxima rei difficultas tulit) plura auxi, & omnia quodammodo illustravi. Adiecimus insuper quam plurimas plantarum & animalium imagines, quatenus fieri potuit diligentius, ad naturae imitationem expressas, magnis cum laboribus, tum sumptibus: non alia mehercle ratione, quam vt ijs, qui terras peragrarè non possunt, nec praeceptores habent, quasi hortulum exhiberemus, in quo omni tempore, nullo cultu adhibito, viuas ferè stirpium effigies spectarent. Quinetiam huic secundae editioni quam plurimas adiecimus imagines, quae partim plantas, partim verò animalia non nulla referunt: de quibus praeter ea, quae Dioscoridi tradita sunt in hisce commentarijs peculiariter diseruimus. Aucta sunt vel ipsa commentaria innumeris ferè locis, vt facile conijcent ij, qui diligenter priorem editionem perlegerunt. Enimvero, Serenissime Rex FERDINANDE tanto semper cognoscendae materiae medicae, & iuuandae posteritatis desiderio exarsit, vt facile impulsus sim per varias ire solitudines, loca tum amœna, tum horrida perlustrare, & abditas terrae fibras scrutari, vt res ipsas oculata fide cognoscerem. quas modò vel cum vitae meae periculo in praeceptis montium locis quaesivi, modò in densis & asperis syluis, modò in conuallibus opacis, modò in collibus apricis, nunc in paludibus & lacubus, nunc in fontium & fluminum ripis, nunc in litoribus maris, aliàs in campestribus, aruis, pratis, & vinetis, aliàs in clarissimarum urbium viridarijs, aliàs in ruderibus & collapsis aedificijs, aliàs in speluncis & longis terrae meatibus, aliàs in subterraneis metallorum fodinis, & eorum fornacibus. Ex quibus sanè locis plura mecum detuli simplicia medicamenta, quae ab adulterinis, quorum est in officinis vsus, maximè distant. Nec me certè labores aut pericula deterruissent à magnis longisque itineribus, quòd Galeni exemplo mare traiecissem, & Cyprum, Cretam, Lemnum, Syriam, Aegyptum, aliàsque regiones peragrasset, vt multa praecleara simplicia, quae hodie desiderantur, essem consecutus, ad mortaliùm cognitionem & vsum transferenda, nisi meae animi propensione obstitissent negotia domestica, aegros curandi pietas, & corporis imbecilla satis constitutio, quae me quidem maris & longae peragationis incommoda ferè non diu permisisset. His tamen nostris secundis conatibus magnam opem tulerunt (nec enim me pudet verum aperte fateri) nonnulli huius aetatis medici clarissimi, & rei herbariae peritissimi, quorum alij plantarum missione, alij consilio, alij rerum inuentarum communicatione, mihi multum profuerunt. Inter quos potissimum non grauarer hoc loco commemorare, si possem illis ex beneficij accepti commemoratione aliquam referre gratiam, Lucam Ghinum Forocorneliensem medicum ingenij & doctrinae singularis, Pisis magna cum omnium laude rem herbariam profitentem: item Gabrielem Faloppium Mutinensem, medicum eruditione &

Nuncupatoria

ne & experientia clarum, qui Patauij honoratissimè humani corporis fabricam pariter & materiam medicam profitetur: necnon Andream à Lacuna Secobiensem medicum præstantissimum: præterea Bartholomæum à Maranta Apulum medicum apprime eruditum: Vlyssè quoque Aldrouandum Bononiensem honestissimi generis, probatæ doctrinæ, & magnæ expectationis medicum. Quibus omnibus eò magis me deuinctum esse intelligo, quòd ij pro sua tantum humanitate ac liberalitate, me, quem non noverunt nec viderunt vnquam, amore & officio prosequantur: nisi fortè eorum in nos benevolentia ex eo orta sit, quòd iam aliquam de nobis conceperint opinionem ex nostris Italicis commentarijs. Non defuerunt etiam amicitia & affinitate nobis coniuncti, quorum studio ac diligentia, mihi licuit hoc tempore non aliter peragranti, ex diuersis locis plures plantas consequi, earumque picturas edere. Sed præsertim in hoc pro nobis assiduam nauauit operam Io. Odoricus Melchiorius Tridentinus medicus spectatæ eruditionis, & magnæ spei iuuenis, qui me in patris loco semper habuit. Et qui ob suam præclaram eruditionem à Serenissima Bohemæ Regina in sui, & aulae suæ commodum in medicum honorificè ascitus est. Sanè is tum Patauio, tum Venetijs complures stirpes non vulgares ad nos perferri curauit. Adiuuit nos quoque mirum in modum Georgius Liberalis iuuenis artis pingendi peritissimus, qui dum assiduè plantarum & animalium imagines deliniret, nulli quidem labori ac diligentia pepercit. Est præterea summa probitate, & vitæ integritate vir Franciscus Parthinus Roboretanus, cuius egregiæ doctrinæ, singularisque in re medica experientia tanta est apud multos huius ætatis Principes opinio, vt eorum nonnulli, præcipuè verò Cardinales Tridentinus, & Augustanus, cuius aliquot annis Phisicum egit, magnæ sibi laudi duxerint, quòd talem hunc uirum amplissimis muneribus, variisque ornamentis decorauerint. Quo postea factum est, vt nunc in Serenissimi Regis Bohemæ Medicum meritò euectus fuerit. Est etiam Hieronimus Donzelinus Brixianus, vtraque lingua, eruditione, & iudicio summo clarissimus medicus: qui quidè modis quam plurimis labores hosce nostros adiuuantes, maximo nobis fuerunt ornamento. Potuissem equidem hæc omnia dissimulare, & mihi soli vniuersam laudem vendicare. sed absit omnis inanis gloriæ cupiditas. Etenim benignum est (vt Plinius in epistola ad Vespasianum scitè inquit) & plenum ingenui pudoris, fateri per quos proficimus. Caterùm quandoquidem Dioscorides nõ modò quinque libris tradidit vniuersam medicam materiam, quæ plantis, animalibus, & metallicis comprehenditur, sed his etiam sextum attexuit, in quo ad mortalis generis vsum de antidotis diseruit, quibus venena omnia arcentur, ac omnium venenosorum animalium morsus ictusque curantur, ideo nos ipsum secuti in hunc quoque commentarios scripsimus, in quos plura regessimus, quæ vitæ hominum profutura speramus. Nam præterquam quòd improborum veneficorum insidijs pateant cum vniuersum genus humanum, tum maximè reges ac principes, non de-

β sunt

Epistola

funt etiam innumera animalium genera, quæ morfu vel ictu homines ex tempore interimunt. Quippe scorpiones, stelliones, phalangia nostris in domibus viuunt oberrantque, quæ animalia cum nullam habeant personarum aut locorum rationem, vbique sese recipiunt, & latebras nidósque parant, quo fit, vt interdum ab hominibus inscientibus molestata, ictu venenum inferant, & ictos in perniciem agant. Latent præterea modò in hortis & viridarijs, modò in vinetis, modò in pratis, alijsque in locis inter flores & herbas, aspides, viperæ, & alia venenosa reptilia, quæ vel si tantillum quidem pede premantur, aut excitentur, illicò exitiosum vulnus infligunt: ex quo statim, vel paulò post icti commoriuntur, nisi eis quàm primùm antidotis succurratur. Est & canis, qui etsi homini familiarissimus sit, tamen cum in rabiem agitur, quos momorderit, in horrendum mortis genus plerunque deducit. Quod cum diligenter examinassent rectèque expendissent complures veterum sapientum, quorum superius meminimus, plantarum, aromaticum, & aliorum quoruncunque simplicium medicamentorum vires altius perscrutati, varia aduersus venena & virulentorum animalium morsus antidota composuerunt. Quorum vestigia secutus Mithridates magnus ille Ponti & diuersarum gentium rex, cuius etiam antè mentionem fecimus, cum non magnam satis sibi gloriam ex eo comparasse iudicasset, quòd mortalium solus (vt tradit Plinius) duabus & viginti linguis loqueretur, adeò vt de subiectis gentibus nullum hominem per interpretem compellaret, nec quòd plurimis potitus esset victorijs, ad maiorem adhuc immortalémque suam gloriam medicinæ peculiariter curiosus fuit, & rei herbariæ percipiendæ maximum studium impendit. Quorum vtrunque planè assecutus videtur: nam ex herbarum cognitione antidoti genera inuenit, ex quibus vnum composuit, quòd nomen etiam eius retinet, & suum authorem famæ immortalitati consecrat. Huius antidoti vsu adeò corpus suum rex ille firmauerat, tutumque à venenis reddiderat, vt cum ipse vitam finire mallet, quàm Romanorum seruitutem pati, id sæpius fertur frustra veneno tentasse. Mithridatem imitatus est Andromachus doctissimus pariter & elegantissimus Neronis imperatoris medicus. Is siquidem theriaces compositionem inuenit, quæ, Galeni testimonio, à venenis seruauit non solum plurimos Romanorum imperatores, ac innumeros principes, sed & alios quosque, qui eam opportunè sumpserunt. quapropter Galeni tempore, ab ipso magnificè ac splendidè, ita iubentibus imperatoribus, hæc parabatur antidotus. Præteribo Attalum Pergami regem, de quo etiam à nobis antè dictum est, quem quoniam idem studium tenuit antidota conficiendi, ideo is ab ipso Galeno maximis laudibus celebratur. Veruntamen nostra hæc ætas ex horum antidotorum vsu non eum fructum neque vtilitatem capit sentitque, quam sensit antiquitas. Nam etsi eorum nomina monumentis tradita habeamus, atque etiam antidota ipsa in seplasiariorum officinis parata reperiantur, non eos tamen effectus virésque hæc præstant, quas suis nominibus

Nuncupatoria

minibus pollicentur, quasque illa præstare veteres memoriæ prodiderunt. Cuius discriminis illud nimirum in causa est, quòd plura à nobis desiderentur generosa & pretiosa aromata, quæ legitima ac omnium præstantissima suis antidotis immiscebant Mithridates, Attalus, Andromachus, Galenus, & alij complures veterum: quæquæ ingenti pecunia, summo studio ac labore, ab Arabum, Aethiopum, Troglodytarum, aliarumque diuersarum gentium regionibus, illius florentissimæ ætatis imperatores Romam adferri curabant. Vbi tamen nemini, præterquam medicis imperatorijs (quod fateatur Galenus) licebat veram ac legitimam theriacen conficere: nisi quis fortè potentiorum fauore, ab Imperatoribus esset ijs præclaris donatus aromatibus. Id quod maximè facit, ne miremur, si theriace nostri vsus, itémque antidotus Mithridatica non perinde pollent viribus, atque earum nomina promittunt, & veterum scripta testantur. At certè in hoc satis infœliciter actum esse constat cum vita hominis, vtpote quæ iacturam fecerit maximorum remediorum aduersus venena, aliæque grauissima incommoda, quibus obnoxia est, ac sæpe affligitur. Quamobrem hac nostra ætate, in qua quidem reliqua ferè omnia in pristinum candorem reduci, & suæ integritati restitui videntur, gloriosus & verè fortunatissimus dici posset summus ille Pontifex, inuictissimus ille Imperator, serenissimus ille Rex, magnanimus ille Princeps, sapientissimus ille cuiuscunque reipub. Senatus, qui proprijs animi dotibus Romanos illos imperatores, & alios potentissimos reges imitatus, nullis sineret se vel sumptibus, vel laboribus grauari, sed omne studium omnem operam, omnem denique suam facultatem adhiberet, vt iamdudum deperdita aromata, quæ omnino nobis desunt ad antidota conficienda, in lucem reuocarentur. Enimuero si horum aliquis id faceret, vel si omnes idem facere contenderent, non suæ tantum & aliorum mortalium vitæ consulere, deque posteris præclarè mererentur, sed præterea hinc famam assequerentur æternam. siquidem beneficium id posteris summa cum laude proprijs authoribus perpetuò acceptum referrent. Equidem si id mihi non licuit, id saltem quod potui, omni studio industriæque mea præstare conatus sum. nam cum viderem huius nostræ ætatis homines in iisdem quæ prisca, atque etiam in maioribus vitæ periculis versari, nobis tamen deesse vera illa ac generosa veterum antidota, ob ea quæ hodie in ijsce desiderantur legitima ac præclara simplicia medicamenta, tentare volui, possentne ex legitimis quæ habemus, composita fieri medicamenta, quæ illorum vicem pensarent. Feci id quidem magno meo labore, longoque rerum vsu & experientia: sed assecutus sim necne quod contenderam, ignoro. Illud certè fateri possem, ea semper mihi uisa esse longè felicius theriacæ & Mithridaticæ antidoti vires præstare, quàm quæ passim hac tempestate, earundem nomine conficiuntur. Verum non omisi, quin in hoc, sicut in reliquis aliorum potius esset iudicium, quàm meum. quandoquidem eo promerendi animo, quem semper habui, in nostri is commentarijs in sextum Dioscoridis li-

Epistola

brum, non solum Dioscoridem ipsum, quantum potui, illustravi, sed quædam etiam antidota nobis inuenta descripsi. Cæterum cum veterem & vilitatum scriptorum morem secutus, patronum quærerem, qui hosce nostros commentarios ab invidis, maleuolis, & vitiligatoribus protegeret ac tueretur, cuius item amplitudine, autoritate, & splendore maiores illi quodammodo, grauiore, & illustriore redderentur, prima omnium mihi occurrit Serenissima maiestas tua, Potentissime Rex FERDINANDE, vt quæ pro sua summa virtute atque immensa clementia, neminem vnquam iniquè depressum non extulerit, aut iniuria aliqua affectum non defenderit. Præterea mihi admodum condecens visum est, vt opus, in quo ea tractatur materia, cuius studio olim reges summopere delectati (quod supra retulimus) perpetuum nomen sibi conciliarunt, non alij quàm Regi dicetur, eique præferam, quem mira naturalis philosophiæ & rei medicæ voluptas tenet. Quarum facultatum dignitatem & excellentiam quia Serenissima maiestas tua summo studio & amore prosequitur, ideo iure aliquo hos nostros commentarios illi dedicandos esse putavi. Illud quoque me adduxit, vt potissimum tuæ Serenissimæ maiestati eos nuncuparem, quod certò sciuerim, eam hilari admodum vultu, summæque humanitate cuiusque conditionis hominum munera suscipere: id quod christianæ charitatis, ac religionis maximè præbet indicium. Huc etiam accedit immensa erga studiosos quosque Serenissimæ maiestatis tuæ benignitas, quæ eos perpetuò promouet, fouet, ac tuetur: sed maximè in medicos, quos ea præ cæteris præcipua benignitate complectitur, vt pote qui diuinam potius, quàm humanam profiteantur facultatem. Quod etiam apud Hebræos testatum reliquit Iesus Syrach diuino spiritu afflatus, dum sic inquit. Ab altissimo orta est medicina, & à rege accipiet munera. medicamenta de terra creauit dominus, & vir prudens non contemnit illa. disciplina medici exaltabit caput eius, & in conspectu magnatum collaudabitur. hæc ille. Porrò illud omnibus mirum videri posset, quod Serenissima maiestas tua, etsi in grauissimis negotijs, sui imperij functionibus, & curis dies ferè noctesque versetur, præsertim cum ea sola in vniuersa repub. christiana aduersus immanissimas Turcarum gentes iugiter firmissimum se se offerat propugnaculum, nunquam tamen prætermittere soleat, quin succisuis quibusdam horis, varijs scientiarum studijs vacet. Sed quid plura referam de tanto Rege? cuius nimirum religionem, iustitiam, prudentiam, pietatem, generositatem, liberalitatem, beneficentiam, humanitatem, ac probitatem admirantur non modò vniuersæ reip. christianæ principes ac populi, sed aliæ quoque gentes, quando nullis hominum præconijs præclarissimæ animi illius dotes satis explicari possint. Reliquum igitur est, vt Serenissimam maiestatem tuam humillimè rogem, vt hoc sui mancipij munusculum, qualecunque sit, in seruitutis meæ testimonium læta fronte accipiat, foueat, & tueatur. Id quod eam maximè facturam spero. nam si munus hoc quasi chartaceum perpendet, exiguum quidem, nec tanto rege dignum

Nuncupatoria

gnum uidebitur: at si animum donantis respiciet, maximum dicet, atque hoc nomine me (quæ illius erit immensa benignitas) suo favore complectetur. Quod si ipsa, ut spero, fecerit, præterquam quòd quàm plurimos studiosos doctòsque viros excitabit, me quidem eò inuitabit atque alliciet, quòd maiora fortasse atque exoptatiora, quæ nostra in officina continuè cuduntur, diutius latere non sinam. Quæ si in lucem quandoque prodibunt, ea vniuersa posteritas Serenissimæ maiestati tuæ accepta feret.

Cui non solum hæc, sed & meipsum, & seruitutem meam dedico, dono, ac voueo. Goritiæ, Calen.

Januarij, M. D. LIIII.

Sereniss. Maiestatis tuæ

Mancipium

Petrus Andreas Matthiolus medicus.

B 3 PETRI